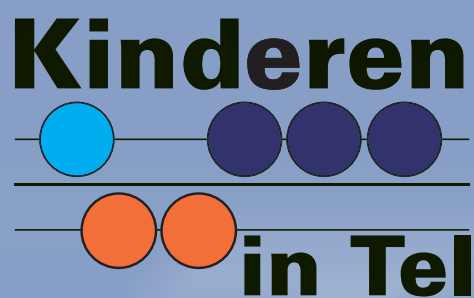

Het gebruik van Kinderen in Tel in de Nederlandse gemeenten

Jodi Mak
Freek Hermens
Meintje van Dijk

Inhoud

Samenvatting en aanbevelingen	1
1. Inleiding	3
2. Resultaten	4
2.1. Respons online enquête	4
2.2. Bekendheid met Kinderen in Tel	4
2.3. Acties door Kinderen in Tel	5
2.4. Vragen naar aanleiding van Kinderen in Tel	8
2.5. Nut en toekomst van Kinderen in Tel	8
2.6. Naleving VN-kinderrechten in de Nederlandse gemeenten	13

Samenvatting en aanbevelingen

Voor u liggen de resultaten van een evaluatie van het gebruik van Kinderen in Tel in Nederlandse gemeenten. Stichting Kinderpostzegels Nederland, UNICEF Nederland, Defence for Children en de NSGK (Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind) hebben het Verwey-Jonker Instituut gevraagd voor de tweede keer een enquête onder alle Nederlandse gemeenten uit te zetten. Eenenveertig procent van de Nederlandse gemeenten vulde deze online enquête in. Net als in 2009 blijkt anno 2015 81% van de gemeenten Kinderen in Tel te kennen. Bij een op de tien gemeenten wordt Kinderen in Tel wel eens in de lokale pers besproken. Het vaakst gebruiken gemeenten de scores ter informatie. Voor bijna vier op de tien gemeenten (37%) zijn de resultaten van Kinderen in Tel input voor de invulling of aanpassing van het jeugdbeleid. Iets meer dan tien procent van de gemeenten doet niets met de gegevens. In 2009 lag het percentage gemeenten dat niets met de data deed nog op 24%. De meeste gemeenten die Kinderen in Tel voor hun jeugdbeleid gebruiken, nemen het mee als achtergrondinformatie voor de nota jeugdbeleid/het beleidsplan jeugd of voor het bepalen van de speerpunten van het beleid. Kinderen in Tel heeft er in bijna tien procent van de gemeenten toe geleid dat nieuwe programma's/activiteiten zijn opgestart. Opvallend vaak wordt zowel in de enquête als de interviews genoemd dat deze zich richten op het voorkomen en tegengaan van armoede (op dit thema was de mediacampagne Kinderen in Tel 2014 op gericht).

Het doel van Kinderen in Tel is de positie van kinderen verbeteren. Het percentage gemeenten dat vindt dat kinderen in Nederland geholpen zijn door Kinderen in Tel is 58%, vooral omdat het aandachtspunten inzichtelijk maakt, kinderen op de kaart zet en beleidsmakers en bestuurders bewust maakt. Dit percentage is ongeveer hetzelfde als in 2009. Van het overgrote deel van de gemeenten die bekend zijn met het VN-Kinderrechtenverdrag (93%), vermeldt iets meer dan de helft (52%) de rechten van het kind in de nota's gemeentelijk jeugdbeleid. Bij de meesten zou dit zonder Kinderen in Tel ook zo geweest zijn. De meeste gemeenten noemen beleidsmaatregelen of projecten gericht op armoede (38), onderwijs (33) of jeugdzorg als succesvol op het gebied van het realiseren van kinderrechten in hun gemeente. In ruim twee derde (67%) van de gemeenten worden kinderen of jongeren betrokken in de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van het beleid van hun gemeente dat op hen betrekking heeft.

De conclusie is dat de bekendheid van Kinderen in Tel sinds 2009 niet is gedaald. Er zijn minder gemeenten die niets doen met Kinderen in Tel. Kinderen in Tel blijkt nog steeds voor veel gemeenten een belangrijk instrument om hun jeugdbeleid vorm te geven, te beïnvloeden, aan te passen en te veranderen. Daarnaast worden er door Kinderen in Tel soms nieuwe programma's/activiteiten opgestart. Een meerderheid ziet het nut van Kinderen in Tel in en vindt dat kinderen ermee geholpen zijn. Kinderen in Tel heeft dus de bedoelde invloed.

Kinderen in Tel zou nog meer invloed kunnen hebben vooral omdat het unieke van Kinderen in Tel is om een discussie tussen belangenbehartigers en beleidsmakers tot stand te brengen. Zo worden er nog weinig vragen aan gemeenten gesteld over de Kinderen in Tel-scores: dit is nu bij ruim een op de tien gemeenten het geval en deze vragen zijn het vaakst afkomstig van gemeenteraadsleden. Bijna een kwart van de gemeenten wil indicatoren toevoegen aan Kinderen in Tel. Sinds 1 januari zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de jeugdzorg. De wensen van de gemeenten gaan dan ook vooral over nieuwe indicatoren als het aantal kinderen dat zorg of hulp ontvangt. Dit zou nog meer dan nu uitgesplitst kunnen worden naar type zorg, hulp of (zowel vrij toegankelijke als gesloten) voorziening. De geïnterviewde gemeenten zijn ook benieuwd naar cijfers over de (tweedelijns) zorg; hier is bij hen vanwege de decentralisatie een enorme behoefte aan. Kinderen in Tel zou kunnen inspelen op de cijfers die gemeenten hierover nu moeten aanleveren bij het CBS. Ruim twee derde van de gemeenten wenst mede in het licht van de transities (ook) een gemeentelijke rapportage; dit biedt een gerichter houvast waardoor er sneller actie kan worden ondernomen. Daarbij zijn velen voor behoud van de vergelijking met andere gemeenten en met de landelijke cijfers. Andere verbeterpunten die genoemd zijn, zijn genuanceerdere definities van de indicatoren, de presentatie van de data en de verbinding en afstemming met andere databronnen. Deze punten zullen worden meegenomen in het nadenken over de toekomstige Kinderen in Tel-edities.

1. Inleiding

Kinderen in Tel brengt tweejaarlijks aan de hand van 12 indicatoren de leef-situatie van kinderen op landelijk, provinciaal, gemeentelijk en wijkniveau in kaart en levert elke keer weer een aanzienlijke hoeveelheid landelijke en lokale media-aandacht op. Daarnaast reageren er veel gemeenten met vragen of een verzoek tot toelichting op de gegevens die Kinderen in Tel levert. Het doel van Kinderen in Tel is niet het genereren van data, maar het leggen van een basis waarop een dialoog tot stand kan komen over jeugdbeleid. Uiteindelijk moeten de resultaten van het onderzoek leiden tot een verbetering van de positie van kinderen en jongeren in Nederland. In 2008 is een digitale vragenlijst ontwikkeld die nagaat wat er uiteindelijk in gemeenten gebeurt met alle informatie rond Kinderen in Tel en die inzicht geeft in de beleidsinspanningen van de gemeenten ten aanzien van de positie van kinderen en jongeren. Met deze vragenlijst is in 2009 nagegaan wat Kinderen in Tel betekent voor het lokale beleid en voor lokale initiatieven op het terrein van jeugd. Uit de respons van 156 gemeenten bleek dat de meerderheid (81%) van de ondervraagden toen bekend was met het databoek Kinderen in Tel. Zij gebruikten de uitkomsten bij het vormgeven van hun jeugdbeleid. Een kleine minderheid van degenen die Kinderen in Tel kende achtte het materiaal ongeschikt als bouwsteen voor gemeentelijk beleid. Meer dan de helft van de met Kinderen in Tel bekende gemeenten meende dat kinderen geholpen zijn met Kinderen in Tel (Steketee en Mak, 2009). Nu, zes jaar later, na transitie van de jeugdzorg per 1 januari 2015, vonden enkele partners van Kinderen in Tel de tijd rijp om opnieuw naar de betekenis van Kinderen in Tel te kijken. Stichting Kinderpostzegels Nederland, UNICEF Nederland, Defence for Children en de NSGK (Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind) hebben het Verwey-Jonker Instituut gevraagd nogmaals een enquête onder alle Nederlandse gemeenten uit te zetten. Zij willen weten wat op dit moment de betekenis van Kinderen in Tel is voor het lokale jeugdbeleid van gemeenten. Tevens willen de financiers graag weten welke nieuwe indicatoren gemeenten graag zouden zien, gegeven hun nieuwe taken in het jeugdbeleid. De resultaten dragen bij aan verbetering van Kinderen in Tel.

De vraagstelling van dit onderzoek is als volgt geformuleerd:

Hoe wordt Kinderen in Tel door gemeenten gebruikt bij het vormgeven, beïnvloeden, aanpassen en veranderen van lokaal jeugdbeleid?

De vragenlijst uit 2008 is met input van de financiers geactualiseerd en vervolgens online uitgezet onder alle gemeenten in Nederland. Ter verdieping van de resultaten van de enquête zijn er vijf interviews afgenomen bij beleidsmedewerkers/adviseurs van gemeenten die in de top tien van minst scorende gemeenten staan, als ook bij vijf vertegenwoordigers uit de top tien van best scorende gemeenten van Kinderen in Tel 2014.

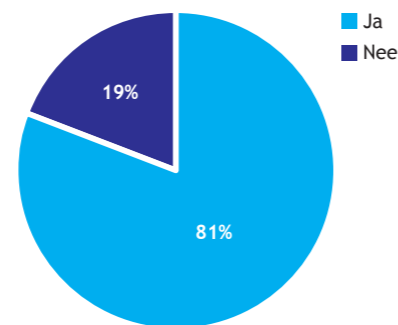
2. Resultaten

2.1. Respons online enquête

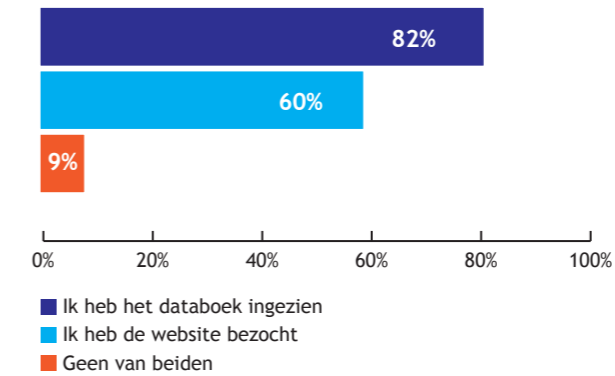
Alle 393 Nederlandse gemeenten zijn per mail benaderd met de vraag de online enquête in te vullen. Gemeenten hebben ruim vier weken de tijd gekregen om aan het onderzoek mee te werken. Twee weken na de eerste uitnodiging is een herinneringsmail verstuurd. Daarna zijn gemeenten die nog niet hadden meegewerkt telefonisch benaderd om de vragenlijst alsnog in te vullen. Uiteindelijk hebben 161 gemeenten de vragenlijst volledig ingevuld. Daarmee heeft 41 procent van de Nederlandse gemeenten meegewerkt aan dit onderzoek. Dertien gemeenten zijn voortijdig gestopt met het invullen van de online enquête. Zij hadden de vragenlijst voldoende ver ingevuld om deze mee te nemen in de analyse. Van negen gemeenten zijn de resultaten niet meegenomen, omdat zij onvoldoende ver waren met invullen. De overgrote meerderheid van de respondenten binnen de gemeente is werkzaam als beleidsmedewerker met in het takenpakket jeugdzaken (91%). Een klein deel van de respondenten is wethouder (3%). Als respondenten niet binnen deze twee categorieën vallen, zijn zij meestal werkzaam als beleidsmedewerker binnen een andere afdeling, zoals onderwijs of welzijn.

2.2. Bekendheid met Kinderen in Tel

Ruim acht op de tien gemeenten (81%) is bekend met Kinderen in Tel. In 2009 was dit percentage exact hetzelfde. Tweeëntachtig procent van de gemeenten heeft het databoek ingezien en zestig procent heeft de website bezocht. Ruim de helft (51%) heeft zowel het databoek ingezien als de website bezocht. Negen procent heeft geen van beide gedaan.

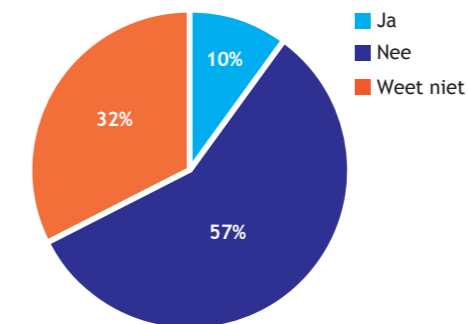

Figuur 1: Bekendheid met Kinderen in Tel (n=174)

Figuur 2: Databoek Kinderen in Tel ingezien of website www.kinderenintel.nl wel eens bezocht (n=141)

Een op de tien gemeenten geeft aan dat de Kinderen in Tel-scores in de lokale pers zijn besproken. Bijna een derde (32%) weet het niet. De meerderheid (57%) van de gemeenten zegt dat de lokale pers de scores niet heeft besproken.

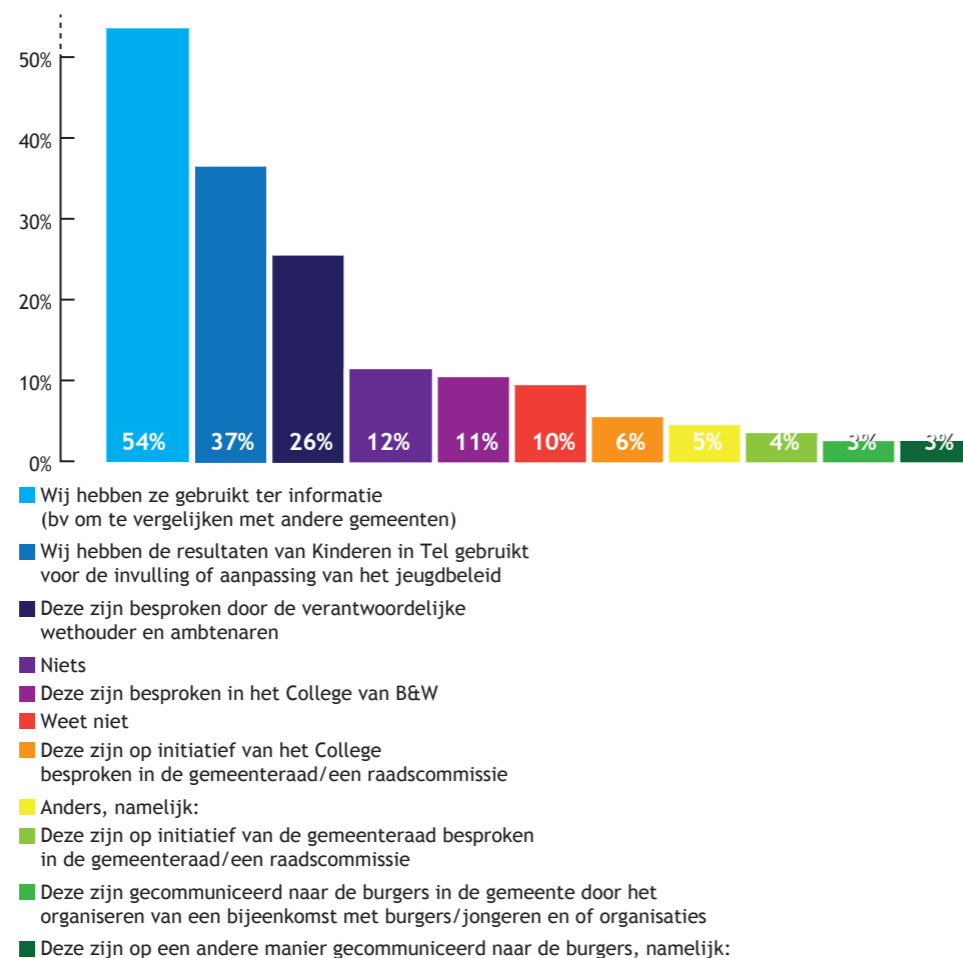

Figuur 3: Gemeenten waar Kinderen in Tel wel eens in de lokale pers is besproken (n=136)

2.3. Acties door Kinderen in Tel

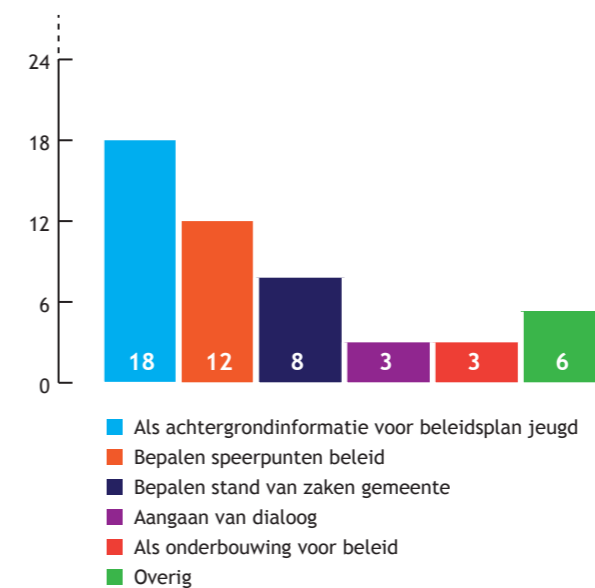
Gemeenten die Kinderen in Tel kennen is gevraagd wat er in hun gemeente is gebeurd met hun Kinderen in Tel-scores. Het vaakst gebruiken gemeenten de scores ter informatie, bijvoorbeeld om te vergelijken met andere gemeenten. Ruim de helft (54%) benut de gegevens op die manier. Voor bijna vier op de tien gemeenten (37%) zijn de resultaten van Kinderen in Tel input voor de invulling of aanpassing van het jeugdbeleid. Bij ruim een kwart van de gemeenten (26%) zijn de scores besproken door de verantwoordelijke wethouder en ambtenaren. Kinderen in Tel wordt in 10% van de gemeenten besproken in de gemeenteraad. Ongeveer een op de acht gemeenten doet niets met de gegevens. In 2009 lag het percentage gemeenten dat niets met de data doet nog op 24% (bijna een op de vier). Als gemeenten moeten aangeven in welk jaar of welke jaren de Tel-scores op die manier zijn gebruikt, blijkt dat dit het vaakst vrij recent is gebeurd: in de jaren 2013 en 2014. Een kwart weet niet in welk jaar er iets met de gegevens is gebeurd.

Van de 52 gemeenten die hebben aangegeven de resultaten van Kinderen in Tel te gebruiken voor de invulling of aanpassing van het jeugdbeleid, geeft het grootste deel aan de informatie uit Kinderen in Tel te gebruiken als achtergrondinformatie voor de nota jeugdbeleid/het beleidsplan jeugd (18), of voor het bepalen van de speerpunten van het beleid (12). Acht gemeenten geven aan de resultaten van Kinderen in Tel te gebruiken om de stand van zaken in

Figuur 4: Wat is er in uw gemeente gebeurd met de Kinderen in Tel-scores van uw gemeente? (n=141)

de gemeente te bepalen (ten opzichte van andere gemeenten). Daarnaast zegt een aantal gemeenten de resultaten van Kinderen in Tel te gebruiken om het beleid te evalueren (3), de dialoog aan te gaan (3) of ter onderbouwing van het beleid (3). Tot slot gebruiken zes gemeenten de resultaten van Kinderen in Tel voor overige zaken, zoals het informeren van collega's of het opzoeken van de cijfers die relevant zijn voor de gemeente.

Figuur 5: Gebruik Kinderen in Tel voor het jeugdbeleid (n=52)

In bijna tien procent van de gemeenten die Kinderen in Tel kent zijn nieuwe concrete programma's/activiteiten in de gemeente opgestart naar aanleiding van de scores. Deze gemeenten noemen uiteenlopende programma's/activiteiten. Het vaakst (4 gemeenten) is het voorkomen en tegengaan van armoede hier onderdeel van. Het betreft hier bijvoorbeeld activiteiten gericht op kinderen die niet de middelen hebben om op vakantie te gaan. Twee gemeenten noemen algemene preventieprogramma's of concrete programma's/activiteiten in het kader van buitenspelen, tienermoeders en voorzorg. Een enkele gemeente noemt activiteiten omtrent kindermishandeling, multiprobleemgezinnen, jongerenparticipatie, overlast jongeren, passend onderwijs en overgewicht.

Uit de interviews blijkt dat de goed scorende gemeenten Kinderen in Tel soms gebruiken om vooral niets aan hun jeugdbeleid te doen, omdat daar volgens de geïnterviewde respondenten immers geen aanleiding toe is. Een respondent: "Als regiopartners iets willen waar wij het niet mee eens zijn, bijvoorbeeld als het gaat om preventie, dan kunnen we met de Kinderen in Tel-cijfers laten zien dat dat niet nodig is. Het versterkt onze mening en we gebruiken het dan ook voor onze stellingname op bepaalde onderwerpen; het bewijst dat wij de juiste koers varen". Daarnaast zijn er ook goed scorende gemeenten die, ondanks dat zij goed scoren, aandacht blijven besteden aan het nog meer verbeteren van hun positie. Zo vertelt een respondent dat door de resultaten op de indicator 'tienermoeders' er een project voor deze doelgroep is opgezet. Daarnaast vermoedt dezelfde respondent dat Kinderen in Tel er ook aan heeft bijgedragen dat de kinderrechten nu onderdeel uitmaken van hun jeugdbeleidsplan. Een andere goed scorende gemeente gebruikt Kinderen in Tel voor de nota jeugdbeleid. Sommige respondenten vertellen dat Kinderen in Tel in hun gemeenten niet bijdraagt aan nieuw beleid, maar wel aandacht voor bepaalde zaken in gang zet.

In de vijf minst scorende gemeenten die geïnterviewd zijn, worden de Kinderen in Tel-cijfers volop gebruikt. Enkele van deze gemeenten gebruiken Kinderen in Tel als expliciete onderlegger voor het jeugdbeleid in de kadernota's jeugd, eventueel aangevuld met informatie uit andere monitors. Vooral het aantal programma's dat in deze gemeenten is ingezet naar aanleiding van de door Kinderen in Tel geagendeerde hoge kinder- en zuigelingensterfte is

"Als regiopartners iets willen waar wij het niet mee eens zijn, bijvoorbeeld als het gaat om preventie, dan kunnen we met de Kinderen in Tel-cijfers laten zien dat dat niet nodig is. Het versterkt onze mening en we gebruiken het dan ook voor onze stellingname op bepaalde onderwerpen; het bewijst dat wij de juiste koers varen".

opvallend. Eén gemeente heeft van deze cijfers en ook van het aantal kinderen in achterstandswijken dankbaar gebruikt om daar landelijk aandacht voor te vragen. Andere projecten die in deze minst goed scorende gemeenten zijn ingezet naar aanleiding van Kinderen in Tel zijn gericht op armoede (bijv. programma om kinderen te laten leren omgaan met zakgeld) en op het reduceren van het aantal kindbeschermingsmaatregelen. In het kader van de decentralisatie noemt een respondent dat ze bezig zijn met innovatietafels om na te gaan wat de meest urgente problematiek in de gemeente is. Kinderen in Tel levert hiertoe belangrijke informatie.

2.4. Vragen naar aanleiding van Kinderen in Tel

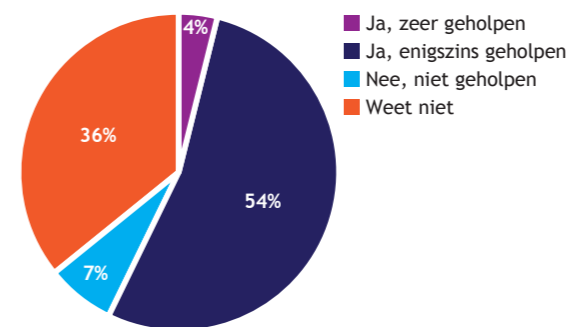
De overgrote meerderheid (88%) van de gemeenten krijgt geen vragen over de Kinderen in Tel- scores. Ruim een op de tien gemeenten (12%) geeft aan dat zij hierover wel vragen hebben gekregen. Bij de 16 gemeenten die vragen hebben gekregen, zijn deze het vaakst (7) afkomstig van gemeenteraadsleden. Ook van volwassen burgers uit de gemeente (3) en maatschappelijke organisaties (3) krijgen gemeenten soms vragen, maar in mindere mate.

De geïnterviewde ambtenaren en adviseurs van de goed scorende gemeenten vertellen de cijfers van Kinderen in Tel vooral te gebruiken om aan hun gemeenteraad te laten zien waar hun gemeente staat en dat ze goed bezig zijn. In de minst scorende gemeenten worden er veel vragen gesteld door het College, de Raad en de pers. In de eerste jaren, toen Kinderen in Tel nog nieuw was, was dit voor hen confronterend.

2.5. Nut en toekomst van Kinderen in Tel

Zijn kinderen in Nederland geholpen door Kinderen in Tel?

Het uiteindelijke doel van Kinderen in Tel is de positie van kinderen te verbeteren, in het bijzonder de armste en meest gemarginaliseerde groepen. 137 Gemeenten hebben de vraag beantwoord of kinderen in Nederland geholpen zijn door Kinderen in Tel. Een meerderheid van hen (58%) vindt dat dit (zeer of enigszins) het geval is. Enkele geïnterviewden beamen dit: *“Op het moment dat een gemeente iets doet met de vertaling van Kinderen in Tel, heeft het effect op het welzijn van kinderen”*. *“Alleen al het feit dat een raadslid op basis van cijfers van Kinderen in Tel zich een en ander gaat afvragen is al goed. Deze vragen leiden vervolgens tot antwoorden en deze antwoorden leiden ertoe dat kinderen het beter krijgen”*. Ruim een derde (36%) van de gemeenten geeft aan niet te weten of kinderen in Nederland geholpen zijn door Kinderen in Tel en 7% denkt dat dit niet het geval is. De cijfers komen bijna overeen met de percentages uit 2009. Toen beantwoordde 56% deze vraag bevestigend, 34% wist het niet en 10% vond dat kinderen niet geholpen zijn door Kinderen in Tel.

Figuur 6: Zijn kinderen in Nederland geholpen door Kinderen in Tel? (n=137)

Een derde van de gemeenten die de vraag bevestigend beantwoordt, zegt dat kinderen ermee geholpen zijn, omdat Kinderen in Tel input levert voor beleid. Het maakt aandachtspunten en knelpunten als het gaat om de leefomstandigheden van de jeugd inzichtelijk. Deze informatie kan bijdragen aan het (gerichter) vormgeven, op- of bijstellen van beleid. Kinderen in Tel werkt op die manier als een sturingsinstrument en is ondersteunend aan de lokale beleidsbeslissingen. Twaalf gemeenten zeggen dat Kinderen in Tel kinderen helpt omdat het hun positie in vergelijking met andere gemeenten onder de aandacht brengt. Een van de respondenten: *“De vergelijking met andere steden vormt een prikkel om de situatie verder onder de loep te nemen”*. Daarnaast zijn er gemeenten (11) die stellen dat Kinderen in Tel indirect de kinderen in Nederland helpt, via bewustwording van beleidsmakers en bestuurders. Dit draagt volgens hen zeker bij aan gewenste acties. Zo zegt een respondent: *“De discussie die bij ons in de raad gevoerd is naar aanleiding van de indicator kinderen in achterstandswijken heeft nogal wat stof doen opwaaien en raadsleden ervan bewust gemaakt hoe ernstig de situatie in X is”*. Zes gemeenten vinden dat Kinderen in Tel kinderen helpt, maar dat het instrument voor verbetering vatbaar is door een minder negatieve insteek en door het meer toe te spitsen op de decentralisaties. Ook is de informatie altijd van een of twee jaar terug. Er zijn geen andere cijfers voorhanden, wat sturing lastig maakt. Bovendien kunnen de cijfers volgens hen niet altijd beïnvloed worden door gemeentelijk beleid. Dan zijn er nog gemeenten (5) die vinden dat Kinderen in Tel helpt op te komen voor de belangen van kinderen. Respondent: *“De informatie is heel bruikbaar, geeft goed inzicht en dat is belangrijk voor het maken van goed beleid & neerzetten van wat nodig is. Plus een dergelijk onderzoek kan je als individuele gemeente niet doen dus het is prettig dat dit voor ons wordt gedaan”*. Enkele gemeenten (5) denken dat het van een gemeente afhangt of er iets met de scores gebeurt: kinderen zijn volgens hen pas geholpen als de cijfers worden omgezet in beleid én uitvoering.

Van de gemeenten die aangeven niet te weten of Kinderen in Tel kinderen in Nederland helpt, licht het merendeel toe dat zij er geen zicht op hebben (13). Ze weten wel wat hun eigen gemeente met de scores doet maar niet wat andere gemeenten ermee doen (5), ze vinden het moeilijk om het verband vast te stellen (5) of stellen dat het afhankelijk is van een gemeente wat ermee gebeurt (5). Respondent: *“De gegevens zijn een mooie eye opener. Als het opgepakt wordt door een gemeente, kan het zeker helpen. Maar het rapport kan ook gemakkelijk in ‘de la’ verdwijnen”*. Van de gemeenten die zeggen dat Kinderen in Tel niet helpt zeggen sommigen (5) dat de link met de realiteit of naar de lokale situatie te lastig interpreteerbaar is. Enkeligen lichten toe dat zij vinden dat het indirect kinderen helpt omdat bedoeld is voor beleidsmakers om er iets mee te doen. Slechts één respondent is uitgesproken negatief: *“de onderzoeks- en productiekosten kunnen jullie beter rechtstreeks aan kinderen besteden”*. Alle tien de geïnterviewde gemeenten zijn blij met de inzichtelijkheid van Kinderen in Tel en de agendering van bepaalde onderwerpen dat vaak effect heeft. Daarnaast leidt het vaak tot discussie.

“Kinderen in Tel maakt behoorlijk wat inzichtelijk. Het is fijn om als gemeente te weten als het goed gaat, om die bevestiging te krijgen, daarnaast is het voorstelbaar dat wanneer een gemeente minder goed scoort dit een eye-opener kan zijn”.

“Ik hoop dat Kinderen in Tel nog even door blijft gaan! Ik heb namelijk nog niet inzichtelijk hoe ik op een ander manier informatie over jeugd bij elkaar kan scharen”.

“In Nederland worden er veel stappen gezet door Kinderen in Tel. Als het bijvoorbeeld gaat om kinderen in armoede hebben veel gemeenten nu een fonds ingericht waarop mensen met weinig inkomsten een beroep kunnen doen om bv hun kinderen te laten sporten wanneer zij dit niet zelf kunnen betalen”.

“Kinderen in Tel maakt discussie los, wat indirect bijdraagt aan een verbetering van het welzijn van kinderen”.

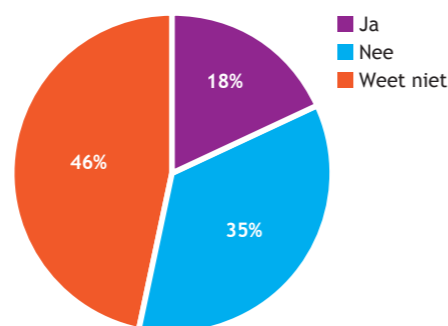
“Op het moment dat een gemeente iets doet met de vertaling van Kinderen in Tel, heeft het effect op het welzijn van kinderen”.

“Kinderen in Tel wordt hier veel gebruikt voor beleid en om zaken met betrekking tot kinderen op de politieke agenda te zetten. Ook brengt Kinderen in Tel problemen goed in kaart. Kinderen in Tel heeft zeker effect; door Kinderen in Tel is er bij ons aandacht voor taalachterstand en economische achterstand. Kinderen in Tel brengt problemen bij ons onder de aandacht en zet ze op de agenda”.

“Kinderen in Tel houdt gemeenten een spiegel voor. Gemeenten die goed worden weggezet zoals wij, helpt het om nog beter in beeld te komen”.

Nieuwe indicatoren?

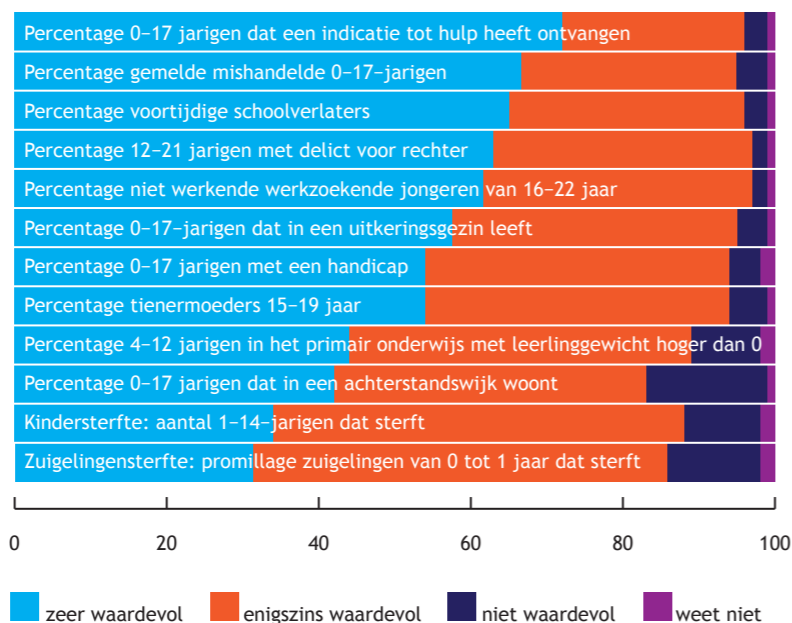
Nu de gemeenten sinds januari 2015 volledig verantwoordelijk zijn voor het jeugdbeleid, is gemeenten gevraagd of zij met Kinderen in Tel over voldoende data beschikken op het gebied van kinderrechten om beleid te maken. Ruim een derde (35%) zegt na de transitie in de jeugdzorg met Kinderen in Tel niet over voldoende data te beschikken op het gebied van kinderrechten om beleid te maken. Bijna de helft (46%) weet dit niet. Achttien procent heeft voldoende aan Kinderen in Tel.

Figuur 7: Na transitie; voldoende aan Kinderen in Tel-data? (n=136)

Aan gemeenten zijn de huidige Kinderen in Tel-indicatoren voorgelegd. Een overgrote meerderheid van de gemeenten vindt alle indicatoren zeer of enigszins waardevol. De top vijf van meest waardevolle indicatoren bestaat uit:

1. Percentage 0-17 jarigen dat een indicatie tot hulp heeft ontvangen
2. Percentage gemelde mishandelde 0-17-jarigen
3. Percentage voortijdige schoolverlaters
4. Percentage 12-21 jarigen dat een delict heeft gepleegd waarmee hij/zij voor de rechter is verschenen
5. Percentage niet werkende werkzoekende jongeren van 16-22 jaar
6. In onderstaand figuur staan de indicatoren gerangschikt naar de naar waarde die gemeenten eraan hechten.

Figuur 8: Hoe waardevol vindt u de huidige Kinderen in Tel-indicatoren? (n=134)

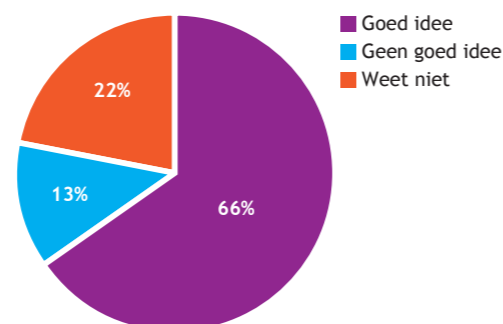
Bijna een kwart (23%) van de gemeenten geeft aan graag indicatoren aan Kinderen in Tel te willen toevoegen. Vijfenvertig procent weet het niet en bijna een derde (32%) wil geen indicatoren toevoegen. De 31 gemeenten die indicatoren zouden willen toevoegen doen hiervoor zeer diverse suggesties. Een suggestie die gemeenten het vaakst geven is de indicator ‘percentage kinderen dat zorg of hulp ontvangt’. Dit zou nog meer dan nu uitgesplitst kunnen worden naar type zorg, hulp of (zowel vrij toegankelijke als gesloten) voorziening. De geïnterviewde gemeenten zijn ook benieuwd naar cijfers over de (tweedelijns) zorg; hier is bij hen vanwege de decentralisatie een enorme behoefte aan. Kinderen in Tel zou kunnen inspelen op de cijfers die gemeenten hierover nu moeten aanleveren bij het CBS. Daarnaast zouden telkens drie gemeenten toegevoegd willen zien: percentage kinderen in pleegzorg, percentage kinderen met gescheiden ouders, percentage thuiszitters en percentage kinderen met psychiatrische problematiek of een dubbele diagnose. Ook hebben enkele gemeenten behoefte aan cijfers over vroegtijdig schoolverlaten. Cijfers over het speciaal onderwijs worden zowel door respondenten in de enquête als tijdens de interviews genoemd. Respondent: “Veel gemeenten hebben passend onderwijs dat er voor moet zorgen dat het aantal kinderen in het speciaal onderwijs daalt. Het zou goed zijn dit te volgen”. Daarnaast het percentage kinderen met overgewicht en het aantal jongeren dat slachtoffer is van een verkeersongeluk.

Verbeterpunten

Bijna een vijfde van de gemeenten (19%) heeft verbeterpunten genoemd voor Kinderen in Tel. Deze richten zich voornamelijk op de indicatoren (7): zij willen meer indicatoren of genuanceerdere definities van de indicatoren. Daarnaast is de presentatie van data (6) als verbeterpunt genoemd. De gemeenten die dit aandragen, pleiten onder andere voor een overzichtelijkere presentatie met minder cijfers en voor een presentatie zonder ranglijst. Ook de verbinding en afstemming met andere databronnen is als verbeterpunt genoemd (5). Het gaat dan over bijvoorbeeld een samenwerking met het CBS en een verbinding met waarstaatjegemeente.nl. Enkele gemeenten (5) hebben nog overige suggesties: dat de toegankelijkheid beter kan, de informatie sneller opgeleverd kan worden en de toelichting op de bron en achtergrond van de indicatoren beter kan. Enkele geïnterviewde gemeenten vinden ook dat de scores misschien beter vertaald kunnen worden en pleiten ervoor dat kinderen misschien ook betrokken zouden kunnen worden bij de discussie in de keuze van nieuwe indicatoren door de decentralisatie. Daarnaast vinden enkele goed scorende gemeenten dat de aandacht meer naar hen toe zou kunnen gaan. Respondent: “Het zou goed zijn meer te investeren in gemeenten die goed scoren. Nu komen de gemeenten die niet goed scoren naar voren in de media, terwijl goede voorbeelden ook van belang zijn om gemeenten te inspireren”.

“Het zou goed zijn meer te investeren in gemeenten die goed scoren. Nu komen de gemeenten die niet goed scoren naar voren in de media, terwijl goede voorbeelden ook van belang zijn om gemeenten te inspireren”.

In de online enquête is ook de vraag gesteld wat gemeenten van een gemeentelijk rapport vinden waarin alle indicatoren overzichtelijk worden gepresenteerd. Ruim twee derde van de gemeenten (66%) zou dit graag willen, 22 procent weet het niet en 13 procent vindt het geen goed idee.

Figuur 9: Wens gemeentelijke rapportage (n=134)

De meerderheid vindt een gemeentelijke rapportage een goed idee. Daarbij zijn velen voor behoud van de vergelijking met andere gemeenten en met de landelijke cijfers. Meer dan de helft van hen zou graag een gemeentelijk rapport willen, omdat dit een gericht houvast biedt voor een individuele gemeente, waardoor gemeenten er sneller wat mee kunnen doen. Gemeenten kunnen de indicatoren dan gemakkelijker gebruiken en alles is in een keer in beeld. Dat geeft een gemeente (College, Raad, ambtenaren) een nog beter inzicht in de scores en de interpretatie ervan, zodat het dit nog sneller kan meenemen in de opstelling van het jeugdbeleid. Respondent: *“hoe gemakkelijker de info voor mij en mijn collega’s beschikbaar komt, hoe eerder de cijfers gebruikt zullen worden...”*. Vijf gemeenten merken daarbij op dat hun gemeente ook via andere bronnen aan cijfers komt. Enkele stellen dat het wellicht een idee is om de Kinderen in Tel-cijfers daarmee te combineren. Respondent: *“Nu zijn data versnipperd en deze moeten nu allemaal naast elkaar gelegd worden om inzicht te verkrijgen. 1 monitor zou zeer welkom zijn”*. Enkele anderen zien het juist als een toegevoegde waarde gebruik te kunnen maken van meerdere cijfermatige bronnen. Verder is genoemd dat een gemeentelijk rapport handzamer is (11) dan de huidige situatie waarin gemeenten de cijfers over hun gemeente moeten vinden in het databoek.

Van de gemeenten die niet weten of zij een gemeentelijk rapport willen (29), geven er 21 een toelichting. Zij krijgen al veel data (8) en weten niet of Kinderen in Tel iets toevoegt. Respondent: *“Vaak spreken monitoren elkaar tegen. Hoe meer monitoren, hoe meer twijfel er ontstaat over de daaraan te verbinden conclusies”*. Daarnaast hangt het af van hoe dit gemeentelijke rapport er dan uit ziet en op welke wijze de cijfers gepresenteerd worden (6x genoemd): zij willen wel graag hun gemeente kunnen vergelijken met andere (vergelijkbare) gemeenten. Daarnaast twijfelen enkelen (4) aan de meerwaarde: de een wil een discussie over de betrouwbaarheid van de indicatoren, een ander vindt het beter naar de achterliggende oorzaken van de cijfers te kijken en een derde vindt ervaringen vanuit de praktijk beter om tot verbetering te komen. Drie gemeenten kennen Kinderen in Tel niet goed genoeg om er iets over te kunnen zeggen en twee gemeenten stellen dat alles nu toch ook al per gemeente wordt benoemd in het databoek?

Van de gemeenten die geen gemeentelijk rapport wensen, zijn acht gemeenten tevreden genoeg met de huidige presentatie van de Kinderen in Tel-cijfers; zij zien de meerwaarde juist in de vergelijking van hun eigen gemeente met andere gemeenten. Vier gemeenten zien de meerwaarde niet en vinden dat er al genoeg andere cijfers zijn. Eén gemeente geeft aan de meeste informatie zelf wel te bezitten en tot slot is er ook een gemeente die zichzelf te klein vindt om de relevantie van de cijfers te kunnen duiden.

2.6. Naleving VN-kinderrechten in de Nederlandse gemeenten

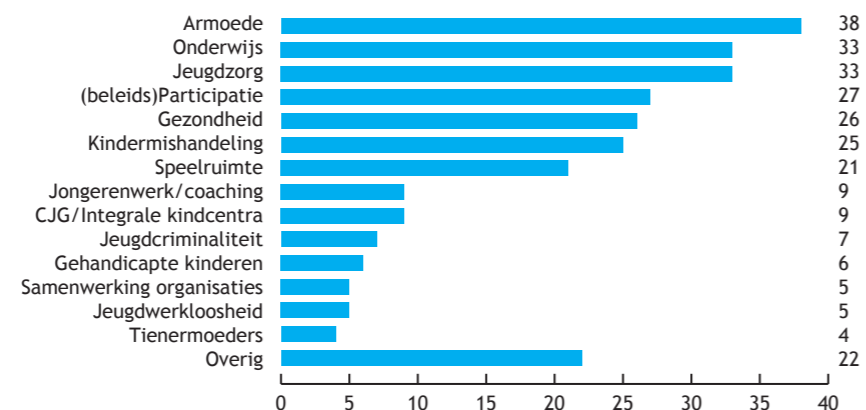
De indicatoren van Kinderen in Tel sluiten goed aan bij het VN-Kinderrechtenverdrag. Het overgrote deel van de respondenten (93%) is bekend met het VN-Kinderrechtenverdrag. Van de gemeenten die hiermee bekend is, vermeldt iets meer dan de helft (52%) de rechten van het kind in de nota’s met het gemeentelijk jeugdbeleid, 38 procent doet dit niet en tien procent weet het niet. Van de 82 gemeenten die de rechten van het kind in het gemeentelijk beleid vermelden geeft ruim twee derde (67%) aan dat dit zonder Kinderen in Tel ook zo geweest zou zijn, bijna 31 procent weet het niet en ruim twee procent zegt dat Kinderen in Tel hiertoe heeft bijgedragen. De tien respondenten die geïnterviewd zijn kennen, op een enkeling na, ook allemaal het Internationale Verdrag voor de Rechten van het Kind. Wat bij de interviews opvalt is dat de kinderrechten in de minst scorende gemeenten die zijn gesproken een grotere rol lijken te spelen dan in de goed scorende gemeenten. Respondent: *“deze rechten zijn bij ons leidend voor de jeugdzorg. De rekenkamer doet er onderzoek naar waarbij de rechten van het kind uitgangspunt zijn”*.

Alle gemeenten is gevraagd welke succesvolle en inspirerende voorbeelden van beleidsmaatregelen of projecten er binnen de gemeente zijn als het gaat om het realiseren van kinderrechten. De meeste gemeenten noemen beleidsmaatregelen of projecten gericht op armoede (38), onderwijs (33) of jeugdzorg (33). De overige onderwerpen waar gemeenten belangrijke projecten of beleidsmaatregelen voor hebben met betrekking tot het realiseren van kinderrechten, zijn weergegeven in figuur 10. Projecten gericht op jeugdwerkloosheid (5) en tienermoeders (4) worden het minst vaak genoemd. Onder overige projecten (22) vallen onder andere projecten gericht op multiprobleemgezinnen, zwerfjongeren, echtscheidingspreventie en opvoedingsondersteuning voor ouders.

Tot slot geven twaalf gemeenten aan geen beleidsmaatregelen of projecten te hebben gericht op het realiseren van kinderrechten en zes gemeenten geven aan geen zicht te hebben op dit soort projecten.

“deze rechten zijn bij ons leidend voor de jeugdzorg. De rekenkamer doet er onderzoek naar waarbij de rechten van het kind uitgangspunt zijn”.

“hoe gemakkelijker de info voor mij en mijn collega’s beschikbaar komt, hoe eerder de cijfers gebruikt zullen worden...”

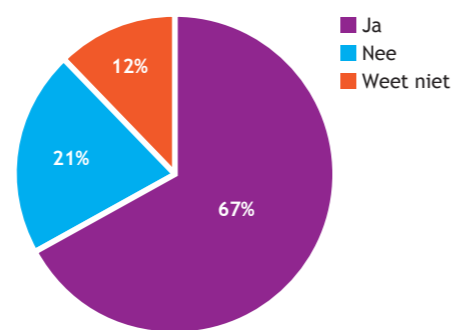

Figuur 10: Beleidsmaatregelen en projecten gericht op het realiseren van kinderrechten (n=163)

In de geïnterviewde minst scorende gemeenten is er op dit moment vooral veel oog voor kinderen in armoede. In één gemeente is er een armoedepact gesloten tussen instellingen die met deze doelgroep te maken hebben, in een andere gemeente wordt de situatie van het kind nu nadrukkelijker meegenomen in de schuldsanering dan voorheen. Andere zaken die deze gemeenten noemen zijn het werken aan de inspraak van kinderen, voorschoolse programma's, programma's om overgewicht tegen te gaan en het werken vanuit een integraal jeugdbeleid. Daarbij is er niet alleen aandacht voor risicofactoren maar ook voor beschermende factoren. Een van de minder goed scorende gemeenten vertelt over een preventiefunctaris; deze heeft als taak de verschillende preventieprogramma's in beeld te krijgen, nieuwe programma's op te zetten en een en ander te integreren. De vijf goed scorende gemeenten halen vaak hun jeugdnetwerkoeverleggen aan als iets waar andere van kunnen leren. Respondent: "Wij geloven in met elkaar in gesprek gaan en elkaar kunnen vinden, en niet pas wanneer er iets gebeurt". Ook wordt een samenwerking tussen enerzijds onderwijs en jeugdzorg en anderzijds straathoekwerk en politie benoemd als succesvol. Het jongerenwerk wordt een belangrijke plek toebedeeld in een succesvol jeugdbeleid. Ook hebben deze vijf goed scorende gemeenten het over hun speelvoorzieningen en de armoede-bestrijdingsactiviteiten (fonds, jeugdsportpas, armoedenetwerk). Innovatief is de gemeente die zich richt op kinderen die mantelzorgers zijn.

Betrokkenheid van jeugd bij beleid

In ruim twee derde (67%) van de gemeenten worden kinderen of jongeren betrokken in de ontwikkeling, uitvoering en/of evaluatie van het jeugdbeleid. Bij een vijfde van de gemeenten gebeurt dat niet. Twaalf procent weet het niet. In het kader van de decentralisatie denken gemeenten nu meer dan voorheen na over de betrokkenheid van jongeren omdat een vereiste is dat burgers betrokken moeten worden bij zaken die hen aangaan.

Figuur 11: Betrokkenheid van kinderen/jongeren bij beleid (n=164)

De gemeenten die aangeven jongeren hierbij te betrekken doen dit het vaakst via de instelling van een jeugdraad of jongerenplatform (33x genoemd). Ook andere adviesraden helpen gemeenten invulling te geven aan de participatie van jongeren bij het gemeentelijk beleid. Gemeenten noemen hierbij het betrekken van het perspectief van cliënten via bijvoorbeeld cliëntenraden (8x) en de instellingen van een adviesraad jeugd of WMO (6x genoemd). Vijf gemeenten hebben een jeugdgemeenteraad of jeugdparlement ingesteld. Relatief veel gemeenten (20) betrekken jongeren ook door hen simpelweg te raadplegen tijdens bijeenkomsten of gesprekken op straat. Twaalf gemeenten ondervragen op een meer gestructureerde manier jongeren via een enquête of een burgerpanel van jongeren of ouders. Coproduceren en meebeslissen is een andere manier van gemeenten om jongeren een stem te geven in het beleid; 12 gemeenten noemen dit. Vaak gebeurt dit projectmatig en het heeft meestal betrekking op de inrichting van de openbare ruimte. Zoals bij planvorming over een Jongeren Ontmoeting Plaats (JOP) en het opzetten van een speelruimteplan of jongereninloop/adviespunt. Negen gemeenten noemen het jongerenwerk of andere sociale partners - zoals het Centrum voor Jeugd en Gezin of een sociaal team - als de initiatiefnemer van jongerenparticipatie. Incidenteel noemen gemeenten nog het betrekken van scholen, inzet van jongerenambassadeurs en een participatieraad. Ook in de gemeenten die geïnterviewd zijn worden jongeren betrokken bij beleid dat op hen betrekking heeft. Slechts enkele gemeenten doen dit helemaal niet vanwege tijdgebrek of omdat ze niet goed weten hoe dit aan te pakken. Niet iedereen is ook even enthousiast over jongerenparticipatie: als jongeren met ideeën komen maar er geen geld is, is dat frustrerend. De goed scorende gemeenten betrekken jongeren doorgaans ad hoc bv bij het opstellen van de jeugdnota of door scholieren uit te nodigen op het stadhuis. In kleine gemeenten worden jongeren rechtstreeks uitgenodigd bij bepaalde belangrijke beleidsbijeenkomsten. Ook is er een wethouder die gesprekken voert met leerlingraden van scholen waarvan de uitkomsten meegenomen worden in het preventieve jeugdbeleid. Opvallend is het dat in de minder scorende gemeenten de jeugdparticipatie serieuzer lijkt te worden genomen en minder ad hoc plaatsvindt. Zij zetten zich in om de inspraak van jongeren te vergroten. Een van deze vijf gemeenten is bezig met een jongerenpanel in de jeugdzorg, het opzetten van Jimmy's waarbij jongeren structureel zelf kunnen aangeven welke activiteiten zij belangrijk vinden en met een project waarbij kinderen bij speelruimte betrokken worden. Een andere van deze vijf gemeenten heeft jongerenpanels in tienerkamers en betreft ook kinderen bij de inrichting van speelplekken. En een derde doet pizzasessies, heeft een jongerenraad en evalueert met jongeren het jeugdstelsel.

"Wij geloven in met elkaar in gesprek gaan en elkaar kunnen vinden, en niet pas wanneer er iets gebeurt".

Colofon

Opdrachtgever/financier
Stichting Kinderpostzegels Nederland
UNICEF Nederland
Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind
Defence for Children

Auteurs Drs. D.J. Mak
F.J. Hermens
A.M.M. van Dijk, MSc

Ontwerp Ontwerppartners, Breda

Uitgave Verwey-Jonker Instituut
Kromme Nieuwegracht 6
3512 HG Utrecht
T (030) 230 07 99
E secr@verwey-jonker.nl
I www.verwey-jonker.nl

De publicatie kan gedownload en/of besteld worden via onze website.

ISBN 978-90-5830-718-7

© Verwey-Jonker Instituut, Utrecht 2015
Het auteursrecht van deze publicatie berust bij het Verwey-Jonker Instituut.
Gedeeltelijke overname van teksten is toegestaan, mits daarbij de bron wordt vermeld.
The copyright of this publication rests with the Verwey-Jonker Institute.
Partial reproduction of the text is allowed, on condition that the source is mentioned.

Kinderen in Tel bundelt gegevens op landelijk, provinciaal, gemeentelijk en wijkniveau over de leefomstandigheden van de jeugd in Nederland. Stichting Kinderpostzegels Nederland, UNICEF Nederland, Defence for Children en de Nederlandse Stichting voor het Gehandicapte Kind hebben het Verwey-Jonker Instituut gevraagd voor de tweede keer een enquête onder alle Nederlandse gemeenten uit te zetten. Zij willen weten wat op dit moment de opbrengsten van Kinderen in Tel zijn voor het lokale jeugdbeleid van gemeenten en welke wensen gemeenten hebben met betrekking tot eventuele nieuwe indicatoren in het licht van de transitie. Uit de respons van 41% van de Nederlandse gemeenten die de vragenlijst volledig invulden, blijkt dat de meerderheid (81%) bekend is met Kinderen in Tel. Voor bijna vier op de tien gemeenten (37%) zijn de resultaten van Kinderen in Tel input voor de invulling of aanpassing van het jeugdbeleid. Een meerderheid ziet het nut van Kinderen in Tel in en vindt dat kinderen in Nederland ermee geholpen zijn. De gemeenten geven ook tips om Kinderen in Tel te verbeteren. Deze gaan bijvoorbeeld over de toevoeging van nieuwe indicatoren met het oog op de jeugdzorg waar de gemeenten sinds 1 januari 2015 verantwoordelijk voor zijn.

